

91.9:81
4-56

**ОЛЕКСІЙ
ОЛЕКСАНДРОВИЧ
ЧЕХІВСЬКИЙ**

Біобібліографічний нарис

Літа мої, ви йшли здаля до мене...

Я завжди вами вельми дорожив,
Чи зубожілі ви були, чи в повному достатку,
Я б знов так само вдруге ще б прожив
Аж до сьогодні з самого початку!

3 березня 2008 року

A handwritten signature in black ink, enclosed within a large, hand-drawn oval. The signature is stylized and appears to be the initials 'С.П.' followed by a flourish.

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет

**ОЛЕКСІЙ
ОЛЕКСАНДРОВИЧ
ЧЕХІВСЬКИЙ**

Біобібліографічний нарис
(до 80-річчя від дня народження)

Кам'янець-Подільський
2008

УДК 016:81(092) Чехівський О.О.
ББК 91.9:81 (Чехівський О.О.)
О-53

О-53 **Олексій Олександрович Чехівський: Біобібліографічний
нарис** (до 80-річчя від дня народження) / Упорядники:
Л.М.Марчук, А.С.Попович. – Кам'янець-Подільський:
ПП Буйницький О.А., 2008. – 68 с.
ISBN 978-966-2937-45-9

*Рекомендовано до друку вченою радою
Кам'янець-Подільського національного університету
(протокол №2 від 28.02.2008 року)*

ISBN 978-966-2937-45-9

© Л.М.Марчук,
А.С.Попович (упорядники), 2008

ВІХИ ЖИТТЯ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОЛЕКСІЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА ЧЕХІВСЬКОГО

Олексій Олександрович Чехівський народився 30 березня 1928 року в селянській родині села Ямпільчик Чемеровецького району Кам'янець-Подільської області. Початкову освіту здобув у Ямпільчицькій неповносередній школі. Вчився добре. У сім'ї досі зберігаються дві Похвальні грамоти: одна 1940, друга 1941 року, якими нагороджено учня 5 та 6 класів Чехівського Олексу за відмінні успіхи в навчанні.

А навчатися доводилося у складних і далеко не в сприятливих умовах. Школа містилася в колишній попівській старенькій хаті. Опалення в ній, звичайно ж, було пічне, до того ж таке погане, що вода у питному бачку замерзала, і необхідно було пробивати товсту льодову кірку, щоб напитися води. Через це школярі часто хворіли на ангіну, бо змушені були гасити спрагу водою з льодом.

Але незабаром школярські будні закінчилися, причому трагічно: у липні 1941 року село Ямпільчик було окуповане німецькими фашистами. Того ж року десь у липні чи серпні село вперше віч-на-віч зустрілося зі смертю. А було так. Прикордонники-оточенці пробивалися полями до своїх і заховалися надвечір у місцевому радгоспі, що був розташований під лісом, далеко від села. Але один із сільчан-зрадників, до речі, колишній комсомольський активіст, а потім німецький староста, навів гітлерівців на слід оточенців, і між ними і чорномундирниками надвечір зав'язався жорстокий короткий бій. Німці, коли стемніло, побоялися йти до лісу. В цьому бою вони втратили одного гестапівця. На другий день фашисти знову з'явилися під радгоспівськими будівлями, та прикордонників там уже не було, вночі вони зникли в невідомому для фашистів напрямку. Але, на превелику біду і на превеликий жаль, сюди, не знаючи, що тут затаїлися німці, на підводах добиралися інші прикордонники з оточення. Тільки одній підводі з оточенцями вдалося на шаленій швидкості проскочити до лісу і врятуватися. Решта були захоплені

фашистами і розстріляні. 7 мужніх бійців Червоної Армії обрали смерть замість полону і лежали в різних передсмертних позах на узліссі. Видно було, що вони в передсмерті корчилися від болю, бо в одного з них у руці був жмут вирваного з голови волосся.

Ямпільчани того ж дня, коли німці пішли з села до району, таємно поховали тут же, у лісі, цих мужніх воїнів, захисників Вітчизни. Згодом їх перепоховали в центрі села, але й сьогодні на місці першого поховання ніколи не в'януть квіти вдячності, співчуття, великої поваги.

Роки окупації залишили гіркі спомини і невиліковні рани. Невдовзі до Німеччини була вигнана сестра, єдина рідна сестра О.О.Чехівського Женя. Згадується, як розривалося від болю серце Матері. Це було щось страшне. Мати, щоб сусіди не чули її надривного, страшенного голосіння за втраченою кровинкою, вдосвіта щодуху бігла до лісу, що був неподалік від села, і там давала волю своєму розпачливому плачу аж до оніміння. Це був не плач, а болісне волення до Бога і до людей, це було завивання, це було шматування серця на найдрібніші, на найболючіші частинки. Це не могло не підірвати здоров'я Матері, від природи Людини виняткової сили і доброти, прекрасної Жінки з таким промовистим ім'ям – Люба. А голос який мала! А як любила співати, а як дбала про двійко своїх дітей! 1945 року сестра повернулася з каторжних німецьких робіт з понівеченим здоров'ям і невдовзі померла, так і не дочекавшись німецької грошової “компенсації” за страчене життя.

Після визволення 1944 року від окупантів упродовж весни і літа працював у місцевому колгоспі їздовим. Разом з жінками (всі чоловіки пішли на фронт) орав, сів, збирав урожай у дуже складних умовах, за відсутності тяглової сили і реманенту, під закличним гаслом “Все для фронту, все для Перемоги!”.

Треба було передусім зорати, заскородити поле під урожай. А чим було орати? Ніякої техніки не було. Більше того, не було більш-менш здорових коней навіть і в згадці. Залишилися тільки кинуті солдатами виснажені від силового перевантаження або хворі коні, яких селяни підв'язували мотузками і прикріплювали це мотуззя до стелі стаєнь, щоб конячки не падали, бо тоді їх годі вже було підняти.

Отакими трохи підготованими і приведеними у вертикальне положення кінцями доводилося орати. Що то за орання було, одному Богу відомо. Коні ті падали в борозні, треба було їх гуртом піднімати і ставити у вертикальне положення. Шлеї і посторонки робилися зі шкіри здохлих коней, і коли плуг урізався у твердий ґрунт, посторонки рвалися на шматки, їх зв'язували, на місці зв'язування утворювався ґудз, який протирав до крові боки коня, і той зупинявся від болю як уколаний. Отака то була робота, не робота, а муки господні. Добре, що наші діти не зазнали цього лихоліття...

Але при всьому тому це була юність, це була молодість, був юнацький запал і віра у кращі часи, вони були веселі, вони були бадьорі, лунали співи над ланами, жарти і сміх. Олекса Чехівський зупиняв коней у борозні, забирався на одного з коней і виголошував якусь веселу патріотичну промову. Старий-престарий бригадир добродушно-докірливо зупиняв натхненного промовця такими по-своєму пророчими словами: “Тей, ти, вчителю (так він вимовляв слово “вчитель”), ти чого відволікаєш людей (читай – дівчат-малечу) від роботи, дивись, а то на фронт відправляю!”

Оце “вчитель” надовго запам'яталось, і воно ніби провістило долю хлопця, бо вчитися ой як хотілося після чотирирічної вимушеної перерви.

Восени 1944 пішов продовжувати перерване війною аж на чотири роки навчання у 7 клас Чемеровецької середньої школи. Після закінчення семирічки як нібито доброго, як на той час, знавця мови і за відсутністю в районі в той період кваліфікованих кадрів журналістів направлений у редакцію районної Чемеровецької газети “Голос стахановця” інструктором-масовиком. За сьогоднішньою термінологією інструктор-масовик – це власкор. Робота не з легких. Необхідно було пішки ходити селами і збирати матеріал для газети, а матеріал для газетних заміток мав бути високопатріотичним за змістом, тобто ура-матеріалом. А як можна було писати в такій тональності, коли кругом лежали руїни, корівники і стайні світили ребрами, люди голодували... Інструктор-масовик мучився, бо йому повчально говорили: “Пиши так: десять відсотків правди, 90 відсотків брехні – і “дело в шляпі!”. Від того мучився, вперше відчув, що таке творчі муки, правда, в іншому плані. Проте не втрачав

оптимізму. В його редакційному блокноті епіграфом було взято піднесено-іронічні власні постичні рядки:

“Здрастуйте, села і поля,
Шуміть, здіймайте крик,
Бо вже з Чемеровець, здаля,
Мандрує масовик!”.

Згодом, коли відповідальний секретар редакції Микола Скорський (потім – доцент педагогічного інституту) переїхав до Кам’янця-Подільського на викладацьку роботу в педучилище, О.О.Чехівський був переведений на високу посаду відповідального секретаря. Вся відповідальність за якість районної газети лягла на секретаря редакції з семирічною освітою, бо редактор газети був російськомовний, фронтовик, капітан, інвалід, без однієї ноги на прізвище Спотар, прекрасна людина, добрий фахівець, але без знання української мови. Доводилося спати на підшивках газет, крутити корбу друкарської машини.

Звичайно ж, відчувався у юного висуванця брак належної освіти. І він її продовжив у 8-10 класах Чемеровецької середньої школи, яку й закінчив 1948 року.

Цього ж року вступив до Одеського державного університету імені І.І.Мечникова на українське відділення філологічного факультету.

Під час п’ятирічного навчання в ОДУ впродовж 4 років виконував обов’язки старости академічної групи і водночас працював коректором університетської багатотиражки “За більшовицькі кадри”.

Захоплювався поезією, сам віршував, друкувався в університетській багатотиражці, відвідував літературну студію при університеті та філію Спілки письменників на вулиці Пушкінській в Одесі, давав на рецензію свої вірші голові Одеської філії письменників України відомому поетові Євгену Бандуренку, одержував схвальні відгуки цього авторитетного літератора на перші спроби пера.

То були кращі роки життя. Вже той факт, що потрапив з глухого подільського села в знамениту сонячну Одесу, місто-перлину на Чорному морі, місто з уславленим на весь світ оперним театром, було визначною подією в житті. А вибір Одеси як місця для навчання

був не випадковим. Класний керівник, прекрасна вчителька української мови і літератури, випускниця Одеського педагогічного інституту Ганна Євдокимівна Годованок так захопила учнів розповідями про це чудове місто, що всі дванадцять десятикласників під керівництвом своєї улюбленої вчительки товарняком рушили до Одеси для вступу до вищих навчальних закладів. Звичайно, не всі зуміли вибороти конкурсні місця. О.О.Чехівському вдалося перемогти в конкурсі 5 осіб на одне місце при складанні 7 іспитів.

Проте були й чорні одеські дні. Це був час після голоду 1947 року. Перші чотири місяці без стипендії, без гуртожитку, життя на приватній квартирі, безгрошів'я, голодування, внаслідок якого втратив слух. Крім того, складна і небезпечна політична обстановка. За необережне слово проти існуючого ладу – арешт і суд при зачинених дверях. А беріївських нишпорок в університеті було безліч. Скільки студентів поплатилися нізашо 10-15 роками тюремного ув'язнення! Так, з другого курсу запроторено на 15 років у тюрму талановитого поета-початківця фронтовика-лейтенанта Жаринова Петра, на якого донесли, що він сказав щось критичне проти Радянської влади у зв'язку з голодом 40-х років та засилля Одеси євреями. А Олексій Чехівський за те, що намагався захистити Петра Жаринова на суді, поплатився аспірантурою як політично неблагонадійний. Річ у тім, що після закінчення з відзнакою Одеського державного університету 1953 року Олексія Олександровича Чеховського Державна комісія з розподілу призначень рекомендувала для вступу до аспірантури, але за негласною вказівкою Одеського КДБ учена рада факультету не підтримала цієї рекомендації, висунувши такий контраргумент: студент не був членом наукових гуртків. Але ж він написав і блискуче захистив дипломну роботу “Мовностилістичні особливості поеми Андрія Малишка “Прометей”, у якій, за твердженням наукового керівника професора Грицютенка Івана Єфремовича, аргументовано дискутував навіть з таким відомим лінгвостилістом, як академік Білодід І.К. щодо класовості мови.

Отже, до аспірантури не вступав, бо претенденту недвозначно дали зрозуміти, що намагання стати аспірантом намарне.

Одержавши так званий вільний диплом, 1953 року в пошуках місця праці звернувся до дирекції Кам'янець-Подільського

державного педагогічного університету, але вакансій тут не знайшлося. Вільною виявилася посада вчителя української мови і літератури в Кам'янець-Подільській середній школі №8 з російською мовою викладання. На цій посаді безперервно працював 10 років: з 1953 до 1963 року. Водночас з учителюванням у Кам'янець-Подільській СШ №8 1955 року був прийнятий викладачем-погодинником до Кам'янець-Подільського педагогічного інституту. Викладав історію української літературної мови, сучасну українську літературну мову, методика української мови та літератури, керував написанням студентами курсових робіт упродовж 9 років (1955-1963 рр.).

Під час роботи в школі випробував свої сили в галузі літературної критики. В обласній газеті “Радянське Поділля” опублікував низку статей-рецензій на нові книги українських письменників, готуючи ґрунт для майбутніх наукових лінгвостилістичних студій.

1963 року обраний за конкурсом на вакантну посаду асистента кафедри української мови Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту.

1969 року вступив до однорічної аспірантури в Інституті мовознавства імені О.О.Потебні АН УРСР, де у 1970 році успішно захистив кандидатську дисертацію “Мовностилістичні особливості памфлету (на матеріалі української публіцистики 40-50 рр.)”.

У 1973 році О.О.Чехівському присвоєно вчене звання доцента. Впродовж 1974-1984 рр. Олексій Олександрович завідував кафедрою української мови. З 1998 року він – професор кафедри української мови.

Професор Чехівський О.О. викладав такі наукові дисципліни, як історія української літературної мови, стилістика, основи культури мови, читав спецкурс “Принципи аналізу мовної майстерності письменника” та керував написанням студентами курсових і дипломних робіт, а також педагогічною практикою.

Список друкованих наукових праць ученого становить понад 100 позицій, серед них монографія “Принципи аналізу мовної майстерності письменника” (1997).

Не полишає Олексій Олександрович і давнього юнацького захоплення – поезію. Час від часу в місцевій та республіканській

пресі з'являються друком його поетичні твори, переважно інтимно-ліричного характеру. Так, у журналі “Українська мова і література” (1987. – № 5) опубліковано добірку віршів учасника поетичного турніру Олексія Чехівського з Кам'янця-Подільського на вічну тему – тему кохання (“Відкриття”, “Тобі”, “Мрія”).

У 1996 році в антології “Самоцвіти”, першій двотомній поетичній антології педагогів України, у книзі другій представлено серед 135 авторів і поетичний доробок О.О.Чехівського з портретом автора. Сюди ввійшли такі поезії: “Молодість”, “Навчи мене жити без тебе”, “Марево”, “Весно, весно...”, “Освідчення”.

У творчій діяльності професора Олексія Чехівського органічно поєднуються наукові пошуки з пошуками ніжно-ліричного слова, яке б знаходило стежку до серця читача. Що це так, засвідчує і такий найсвіжіший факт. Майже водночас з поезією “Освідчення” (Кам'янець-Подільський вісник, 25.10.2002 р.) газета письменників України “Літературна Україна” (5.02.2002 р.) опублікувала його ґрунтовне наукове дослідження “Гумор із серйозним підтекстом”, де всебічно проаналізовано “механіку” сміху талановитого гумориста, члена Національної Спілки письменників України, професора кафедри політології Кам'янець-Подільського педагогічного університету Віталія Нечитайла.

О.О.Чехівський нагороджений Міністерством освіти УРСР значком “Відмінник народної освіти” (посвідчення № 469, видане 13 березня 1989 р.), а також удостоєний пам'ятного знака “50 років визволення України” (Указ Президента України від 28 вересня 1994 р.) та ювілейних медалей “50 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.” (Указ Президента України Л.Кучми від 29 квітня 1995 р.), “Захиснику Вітчизни” (Указ Президента України Л.Кучми від 14 жовтня 1999 р.).

Надійним є “тил” у Олексія Олександровича. Золоте весілля з дружиною Клавдією Андріївною відзначили ще 1998 року. Від цього шлюбу народилося дві доньки – Таня та Алла. Обидві здобули вищу освіту в Кам'янець-Подільському педагогічному інституті: перша – філологічну, друга – історичну. Гордістю діда О.О.Чехівського є онуки – Костюковичі Дмитро та Олеся й Сурина Марина. Костюкович Дмитро з відзнакою закінчив українсько-англійське

відділення філологічного факультету Кам'янець-Подільського педагогічного університету і також з відзнакою – юридичний факультет Київського Національного університету ім.Т.Г.Шевченка. Нині – відомий юрист у Кам'янці-Подільському. Костюкович Олеся із золотою медаллю завершила середню освіту в Кам'янець-Подільському ліцеї №18 й навчається в Чернівецькій медичній академії, де як відмінниця навчання вже на першому курсі була занесена на Дошку пошани. Сурина Марина закінчила Кишинівську економічну академію. Є також правнук і правнучка.

Сім'я – це своєрідна стартова площадка, з якої людина щодня відправляється у відомі й незвідані життєві далі, і від її міцності й надійності значною мірою залежить, якою буде та далека людська мандрівка.

ПРО НЬОГО ПИСАЛИ

ЗАЛЮБЛЕНИЙ У СЛОВО

Таки мав рацію класик, беззаперечно стверджуючи, що найбільше наше багатство – рідне слово, мова, якою спілкувалися наші діди і батьки – цілі покоління. І що її, мову, конче потрібно берегти і примножувати, плекати, мов парость виноградної лози.

Так, мова – то не лише засіб комунікативності, спілкування, це – щедра надбання духовної культури, чим пишаємося ми, пишатимуться діти й онуки наші.

Проблема рідної мови, її розвитку і поширення постала особливо гостро з утвердженням незалежності, коли український народ виборов свою суверенну, соборну державу, до чого прагнув століттями. І хоч проблем тут ще вельми багато, бо рідна українська мова подекуди почувається (без перебільшення) не завжди бажаною гостею у власному домі, маємо у серці надію, що буде так не завжди. Бо є у нас і бажання вивчати і плекати рідну мову, є й люди, справжні подвижники, патріоти, висококваліфіковані фахівці і пропагандисти мовних багатств, умілі її популяризатори. Півстоліття тому, отримавши диплом вчителя після закінчення філологічного факультету Одеського університету, Олексій Олександрович Чехівський пов'язав своє життя з українським словом – викладав мову та літературу у Кам'янець-Подільській середній школі №8. А з 1955 року ще й працював у нашому ж таки педінституті. Згодом перейшов на кафедру української мови викладачем. Він сумлінно і самовіддано, як і належить справжньому педагогу, прищеплює студентству любов до рідного слова, вчить шанувати його, збагачувати і збагачуватись самому.

Швидкоплинно збігають літа. Молодий викладач, палко залюблений у мову свого народу, крок за кроком долає сходинки зростання й змужніння, постійно підвищуючи свій фаховий рівень. Викладає історію української літературної мови, стилістику, основи культури мови. Невдовзі читає спеціальний курс “Принципи аналізу мовної майстерності письменника”. Він майстерно, зі знанням справи аналізує мовний стиль у творчості відомих діячів літератури, розкриває особливості їх лабораторії.

Десять років Олексій Олександрович завідував кафедрою української мови в педагогічному інституті. Його шанують, поважають студенти і викладачі, його творчий доробок невинно зростає й поповнюється.

1970 року захистив кандидатську дисертацію на тему: “Мовно-стилістичні особливості памфлету”. Тема досить складна, довелося глибоко проаналізувати чимало творів української публіцистики, починаючи з 40-50 рр. Невдовзі світ побачила його ґрунтовна монографія “Принципи аналізу мовної майстерності письменника” (1997 р.). У цей же період з’являються нові й нові праці науковця: статті, рецензії, наукові дослідження, присвячені проблемам рідної мови та її подальшого розвитку, їх кількість сягнула за сто. Та професор Чехівський не зупиняється на досягнутому, він прагне сягнути нових висот, ще суттєвіших звершень.

Та не лише науковою та викладацькою діяльністю вже не одне десятиліття радує своїх учнів, поціновувачів слова шановний професор. Він пише вірші. Чудові поезії, переважно – лірику. Про вічне і незбагненне кохання, про високих духом, по-справжньому красивих людей, які завжди були і завжди будуть предметом особливої гордості, надихають і надихатимуть не одне покоління. Людська краса, лебедина вірність і щастя жити на цій прекрасній землі, творити добро – ці вічні теми переважають у поетичному доробку вченого і поета, їх читають молодь і літні люди, ними обдаровують коханих. І що головне – Олексій Олександрович стосовно свого досить помітного поетичного доробку не буде абсолютно ніяких ілюзій: не прагне обов’язково обнародувати написане на шпальтах часописів, не турбує редакції газет, журналів. Не надто часто з’являються вони на сторінках місцевої преси, інколи – республіканської. Для нього важливіше – аби та чи інша річ була написана, а читача свого колись віднайде. І віднаходить. Його читають, його вірші мають багатьох прихильників. І не тільки у студентському середовищі, ні. Професору Кам’янець-Подільського державного університету Чехівському не так давно зозуля накувала 75. Досить поважний вік. Чимало пройдено, чимало зроблено. Та є ще сили і снага, є бажання трудитися, приносити користь людям, справі, якій присвятив своє життя.

Перебуваючи на вищому щаблі зрілості й змужніння, аналізує пройдений шлях, пережите. І згадується дитинство у рідному Ямпільчику, що на Чемеровеччині, важкі воєнні та повоєнні роки, обпалені грозою бойовиськ та голодоморів, шкільні друзі. Як багато води витекло з тих незабутніх літ!.. Пригадується, як ще зовсім хлопчиною працював їздовим у колгоспі (старші чоловіки воювали на фронтах), а потім, вже після того, як одержав атестата, пробував свої сили і здібності у районній газеті. Може, саме тоді пробудився у нього хист до творчої праці, любов до слова?..

Літа, літа... їх ще нікому і нізащо не вдавалося зупинити чи бодай сповільнити прудку ходу. Він знає це і робить усе можливе, щоб кожен прожитий день залишав по собі добрий слід. У його вихованцях, у серцях його близьких. На землі, на якій живе. Життя ж бо дається лиш один раз. Тож нехай не буде прикро і соромно за прожите. У цьому у полягає його сенс, сенс людського буття. Не забуваймо того...

*Мар'ян Красуцький,
член Національної Спілки письменників України,
"Краї Кам'янецький", 12 червня 2004 року*

ПІВСТОЛІТТЯ У ВУЗІ

– *Олексію Олександровичу, Ви вже досить давно працюєте у цьому вузі. Що суттєво змінилось за цей час?*

– В університеті я працюю з 1955 року, спочатку викладач-погодинник, а з 1963 року штатний викладач. За цей час відбулось чимало змін: з одного приміщення у Старому місті (сьогодні історичний факультет) інститут перейшов у декілька приміщень, бо значно зріс контингент студентів і викладачів; прийшов до нас і новий студент – допитливий, з прагненням багато знати, навчитись тощо.

– *Вступивши на філологічний факультет Одеського університету, Ви здійснили свої дитячі мрії, чи це було випадковістю?*

– Філологічний факультет Одеського університету ім. І.І.Мечникова я обрав не випадково, а цілком усвідомлено, бо до

цього працював у районній газеті – спочатку власкором, а згодом відповідальним секретарем редакції. Отже, готувався до журналістської діяльності, а потрапив на педагогічну роботу в школу (10 років у школі №8 м. Кам'янця-Подільського), а потім у педінститут.

– *У чому відмінності студентів Вашої доби і студентів нинішнього покоління?*

– Різниця між студентами колишніми і нинішніми, звичайно, є. Передусім у віці. Колишні студенти, зазвичай, вступали до вузу після роботи на виробництві, фронтовики – після армії. Тому в них було більше відповідальності, завзяття, наполегливості в оволодінні знаннями.

– *Ви – кам'янчанин? І якщо ні, чи вважаєте Кам'яничину своєю другою батьківщиною?*

– Я не кам'янчанин, але корінний подоляк, з надзвичайно мальовничого села Ямпільчик Чемеровецького району Хмельницької області. По праву можу назвати Кам'янець-Подільський своєю другою батьківщиною, бо мешкаю тут безвиїзно з 1953 року.

– *Якими розділами мовознавства Ви опікуєтесь? І що було темою Вашої першої наукової роботи?*

– Предметом, причому улюбленим, моїх наукових студій є лінгвістика. Моєю першою науковою роботою було дипломне дослідження 1953 року “Мовностилістичні особливості поеми А.Малишка “Прометей”.

– *Скільки взагалі наукових праць вийшло з-під Вашого пера?*

У моєму науковому доробку 100 друкованих наукових праць, у тому числі монографія “Принцип аналізу мовної майстерності письменника”.

– *Я чув, що Ви цікавитесь багатьма речами, зокрема, літературною творчістю. Ви є автором декількох поетичних збірок? Поезія не заважає Вашій науковій діяльності?*

– Так, я захоплююсь поезією, зокрема, інтимною лірикою, інколи, грішній, і сам пишу та друкую вірші такого характеру. Поетичних збірок немає, але маю публікації у місцевій та республіканській пресі, у колективних збірниках. Поезія не заважає моїй науковій діяльності, а, навпаки, сприяє, бо мої наукові інтереси якраз пов'язані з дослідженням поезики інтимної лірики. Мною опубліковані такі розвідки, як “Поетика інтимної лірики Павла Грабовського”,

“Поетика інтимної лірики Павла Тичини”, “Поетика інтимної лірики Валер’яна Поліщука”, “Поетика інтимної лірики Олександра Олесья”.

– *Якщо не секрет, чим Ви захоплюєтеся ще?*

– Захоплююся їздою на велосипеді, бо на автомашину за свою довгу трудову діяльність не зумів заробити.

– *Звичайно, студенту не вистачає часу, а професору Чехівському 24 години у добі – достатньо чи ні?*

– 24 години на добу для роботи і відпочинку цілком вистачає.

– *Як Ви будете свій розпорядок дня?*

– Мій робочий день проходить досить стереотипно: заняття в університеті, перегляд за “Панасоніком” низки програм і об 10-11 вечора – найпривабливіша година доби – міцний, хвалити Всевишнього, сон до 5.30 ранку.

– *Олексію Олександровичу, Ви одержували двійки в період Вашого студентства?*

– Навчаючись в ОДУ 5 років, не “схопив” (чесно!) жодної двійки, за весь період навчання одержав тільки на іспиті із античної літератури “4”, з решти предметів – лише “5”. Маю диплом з відзнакою, чим дуже горджуся, в основному таємно, але Вам відкрився.

– *Ваші діти теж обрали фах філолога?*

Моя старша донька Таня отримала вищу філологічну освіту, молодша Алла – історик.

– *Де і як Ви познайомилися зі своєю дружиною?*

– З моєю дружиною Клавою я познайомився на вечорницях у рідному нам Ямпільчику. У 1998 році ми відзначили золоте весілля. Стаж шлюбний – ого-го!

– *Що ви любите читати на дозвіллі? Ваш улюблений автор?*

– На дозвіллі люблю читати “Факты и комментарии” та “Бульвар”, поезію Ліни Костенко та Василя Симоненка. Мій улюблений автор, крім Тараса Шевченка, Остап Вишня.

*Розмовляв Денис Ганчук,
студент I курсу філологічного факультету,
“Студентський меридіан”, травень 2004 року*

**ІНТЕРВ'Ю З ПРОФЕСОРОМ
ОЛЕКСІЄМ
ОЛЕКСАНДРОВИЧЕМ
ЧЕХІВСЬКИМ**

(березень 2008 року)

“Я Б ЗНОВ ТАК САМО ВДРУГЕ ЩЕ ПРОЖИВ АЖ ДО СЬОГОДНІ З САМОГО ПОЧАТКУ...”

30 березня 2008 року Олексій Олександрович Чехівський – професор кафедри української мови, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри в 1974-1984 роках – святкуватиме свій 80-річний ювілей. Олексій Олександрович – досить відома постать у філологічних колах. Його наукові праці викликають неабияке зацікавлення як лінгвістів, так і літературознавців. Але чомусь так повелося, що за згадками про численні наукові досягнення нерідко поза увагою залишаються саме людські якості науковця. А Олексій Олександрович – це, насамперед, Людина.

– Олексію Олександровичу, Ваше дитинство припало на страшні воєнні роки. Але ж, напевно, були такі моменти, які Ви й сьогодні згадуєте з особливою насолодою і теплом?

– Найтеплішим і найяскравішим спогадом мого дитинства є природа, що оточувала мене. Ліс... Проліски... Знаєте, раніше пори року були справжніми, не такими, як тепер. Якщо зима, то обов'язково з глибокими снігами і лютими морозами; якщо весна, то обов'язково із ривчаками від талих снігів, із дзвінкими пташиними піснями.

Правда, є ще один спогад, теплий, але, з висоти сьогоднішніх років, дещо суперечливий. Були колись модними хлопчачі “війни” між селами. От і наше село ворогувало із сусіднім Хоропотовим (до речі, наш колега Полікарп Іванович Свідер родом із того села). Уявляєте собі, що то таке було... На всю весну, доки випасали худобу, встановлювали перемир'я, але коли починалися жнива, “війни” відновлювалися із новою силою. На одній із таких “воєн” мене застала мама. Ой, і перепало ж мені тоді: мати як тримала в руках юрок, то так тим юрком по плечах мене і потягнула. Але не стільки боляче було, скільки образливо – на очах у “ворогів”.

– Після закінчення семирічки Ви пішли працювати в газету інструктором-масовиком (власкором). Які моменти Вам найбільше запам'яталися із Вашої журналістської діяльності?

– Та було тих моментів стільки, що і не вмістиш в одному інтерв'ю. Редактором чемеровецької газети “Голос стахановця” був

прекрасний журналіст із величезним досвідом роботи. Проте він зовсім не володів українською мовою. Тому на роботу мене брав співробітник цієї ж газети Микола Скоцький.

Але хотів би я розповісти іншу історію. Був у нас на всю газету один-єдиний велосипед. Цим велосипедом їздив наш друкар. І от одного дня редактор вручає мені цей транспортний засіб і відправляє до сусідньої Летави. А наш друкар щось зробив із гальмами: я трошки проїхав, а тоді колесо заднє заклинило. Довелося брати велосипед в руки і долати шлях пішки. На щастя, дорогою мене підбрала машина (напевно, кумедно і жалісливо виглядав хлопчина посеред дороги із велосипедом в руках). Довезли вони мене до тракторного стану, нагодували і навіть велосипед полагодили. От з такими пригодами працювалося.

– Зважаючи на те, що Ви брали активну участь у періодичних друкованих виданнях, Ви свідомо чи підсвідомо готувалися до журналістської праці. То чому ж, усе-таки, – освітянська діяльність?

– Чому освітянська діяльність? Я справді прагнув стати журналістом. Уявляєте, в чемеровецькій газеті я заробляв сімсот карбованців і пайок щомісяця. І вже тоді вирішив, що хочу бути журналістом. А тут якось надійшло до нас оголошення, що на українському відділенні філологічного факультету Одеського державного університету ім. І.І. Мечнікова готують фахівців із видавничої справи та журналістики. А ще ж і вчителька моя колись розповідала, що в Одесі надзвичайно красиве море. І я якось вирішив для себе: все, їду вступати в Одеський університет. Вже значно пізніше виявилось, що нас, можна сказати, обманули, оскільки після закінчення направили всіх у школи найближчих сіл району. Я, правда, до школи так і не потрапив, оскільки погодився вступати до аспірантури, хоча так і не вступив. Історія там була така хитка. Відмовився я “співпрацювати” із тогочасною владою – не розумів, та й досі не розумію, як можна доносити на людей, з якими живеш, навчаєшся, працюєш. А мене за це назвали політично неблагонадійним. Яка там аспірантура з такою характеристикою?

Повернувся додому. А вдома дружина із маленькою дитиною на руках. Поїхав я до Кам’янця шукати роботи. Працював спершу

вчителем української мови і літератури у середній школі №8 з російською мовою викладання (тоді це була чоловіча гімназія), а в 1955 році взяли мене на погодинну працю до педагогічного інституту. Викладав історію української літературної мови, сучасну українську літературну мову, методику української мови та літератури. Отак і вийшло, що працював на викладацькій ниві.

Але мушу сказати, що журналістику я теж не полишав – виступав у газеті “Радянське Поділля” із низкою статей-рецензій на нові книги українських письменників.

– *Я знаю, що під час навчання в Одеському державному університеті ім. І.І.Мечнікова Ви одночасно працювали коректором студентської багатотиражки “За більшовицькі кадри”. Крім того, Одеса була, так би мовити, містом вашої дитячої мрії. Що ж спонукало Вас покинути цю “перлину біля моря” і повернутися на рідне Поділля?*

– Спонукало те, що вдома чекала мене дружина і маленька донечка. Спершу була ідея вступити до аспірантури і перевезти їх до Одеси, але ж з аспірантурою, як уже говорив, не склалося.

– *Першим Вашим кроком у науку стала дипломна робота “Мовностилістичні особливості поеми Андрія Малишка “Прометей”. А чому саме поезія Малишка? Тема була запропонована Вашим науковим керівником чи обумовлена Вашими особистими вподобаннями?*

– Ймовірніше, все ж таки, власний вибір. Я хотів працювати під керівництвом Артема Амбросовича Москаленка, але він був прихильником теорії “маргсистського” мовознавства. А в той час вийшла стаття Сталіна, в якій теорія Марра була повністю розбита, після цього почалися дискримінації прихильників самої теорії. Натомість із Вінниці приїхав інший викладач І.Є.Грицютенко. Він привіз свій темарій для дипломних робіт. Серед тих тем була й така. А Малишка як поета я дуже любив. От ця тема і припала мені до душі.

– *Ви є автором низки прекрасних поетичних творів (напевно, не на одну збірку їх назбирається). А чи не завважає творчість науковій діяльності? Чи не відчували Ви ніколи сухості й “заштампованості” наукового стилю письма? Чи не хотілося*

Вам, пишучи наукове дослідження, вирватись за рамки і дати волю фантазії?

– Ніколи не відчував, що рамки наукового письма давлять. Хоча часом хотілося вставити якусь цікаву метафору, ввести якийсь художній образ. Тому й, напевно, у всіх своїх працях поєдную науку і творчість.

– *Олексію Олександровичу, одна із Ваших поезій починається рядками “Коли б вернулась молодість моя...”. А чи змінили би Ви щось у своєму житті, коли б повернути молодість?*

– Ви знаєте, на це питання у мене є віршована відповідь. Оце нещодавно написалося таке:

Літа мої, ви йшли здаля до мене,
Велике щастя – зустріч ця сьогодні,
Вас просвітили імпорتنі рентгени,
Хоч край стомилися, на інтерв’ю все ж згодні.

Були між вами радісні, щасливі,
Але траплялись часто і сумні, нещасні, бідні,
На довгій і складній моїй життєвій ниві
Ви всі для мене дорогі і рідні.

Я завжди вами вельми дорожив,
Чи зубожіли ви були, чи в повному достатку,
Я б знов так само вдруге ще б прожив
Аж до сьогодні з самого початку!

Отак. Нічого би не змінив. У мене чудові донечки – Таня й Алла. У мене троє внуків. І вже навіть є правнуки. Вони всі – моя надія і опора. Я щасливий тим, що вони в мене є.

– *Олексію Олександровичу, Ваша інтимна лірика – це справжній гімн кохання (зрілому, виваженому, з іскринкою). Так може писати людина, котра насправді це відчуває. Олексію Олександровичу, хто є Вашою музою?*

– Муза в мене одна – моя дружина Клавдія Андріївна.

– *Якщо я не помиляюся, Ви вже прожили пліч-о-пліч майже 60 літ. Розкрийте тасмницю, як Вам вдається зберігати такі щирі й ніжні стосунки впродовж стількох років?*

– Так однозначно важко відповісти на це питання. Все залежить від цілеспрямованості людини, від цінностей, які вона сповідує. Ви знаєте, якоїсь такої таємниці немає. У житті, як на довгій ниві, всіляке трапляється. Потрібно вміти прощати і поступатися.

*Розмовляла Оксана Почапська,
асистент кафедри теорії та історії журналістики
й української літератури Кам'янець-Подільського
національного університету*

*Під час відпочинку в Трускавці
з дружиною Клавдією Андріївною*

ПРО НЬОГО ПИШУТЬ

МАЙСТЕР ГРАНУВАННЯ СЛОВА

Олексій Олександрович Чехівський запам'ятався мені найперше як викладач кафедри української мови, доцент, кандидат наук, прекрасний методист і наставник студентської молоді. Це було на межі 80-90-х років минулого століття, коли мене призначили заступником декана філологічного факультету. Посада дає можливість побачити людину в різних ситуаціях, пізнати та зрозуміти її психологію.

Не пам'ятаю, щоб Олексій Олександрович колись пропустив заняття чи засідання, відмовився від службового чи громадського доручення або не виконав його. Неприпустимим для нього було бодай проігнорувати консультацію. Адже студенти, вважав Олексій Олександрович, мають право на шанс отримати інформацію в переддень іспиту. А найдостовірніша вона, ця інформація, із уст професора О.О.Чехівського.

Коли мене призначили викладачем на кафедру української мови, спілкування з Олексієм Олександровичем стали частішими. Вони вже могли торкатися не лише посадових, але й наукових питань, оскільки в нас спільні наукові уподобання – функціонування мовних одиниць у художньому тексті. Власне, проблеми сучасної лінгвостилістики подеколи і ставали темами для бесід, основою яких був обмін думками, бачення вирішення існуючих суперечностей тощо. Приємною пам'яткою з нашому спілкування є презентована мені автором монографія “Принципи аналізу мовної майстерності письменника”. Вона і сьогодні є цікавою й актуальною, займає чільне місце на моїй книжковій полиці.

Ще одним захопленням Олексія Олександровича є поезія. Він не лише уміло й досконало аналізує твори видатних українських поетів, а й сам творить, поринаючи в музику звуків, у симфонію строф. Найцікавішою є його інтимна лірика. Проте особливо я захоплювався його експромтами, в яких віддзеркалювалася певна конкретна мить, конкретна фраза нашого колеги чи студента, конкретний циркуляр. У них – завжди глибокий смисл, яскрава гумористична насиченість, гостра злободенність...

Хочеться щиро побажати Майстрові гранування слова (думаю, ніхто не буде цього заперечувати) здоров'я і творчої наснаги, ще

довго дарувати нам можливість учитися в нього працювати, вчити, творити.

*Юрій Маркітантов,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української мови, декан факультету української
філології та журналістики Кам'янець-Подільського
національного університету*

* * *

ВИСОЧИНА О.О.ЧЕХІВСЬКОГО

*Так і в поезії, так і в житті людському,
Крізь порох, труд і піт, крізь сумніви і втому
Ми здобуваємо свою височину*

М. Рильський

У 1997 році я отримала в подарунок монографію Олексія Олександровича Чехівського “Принципи аналізу мовної майстерності письменника” з таким дарчим написом автора: “Марчук Людмилі Миколаївні, прекрасній колежанці, з побажанням досягти вершин у науковій діяльності”.

Ім'я Олексія Олександровича відоме широкому колу мовознавців. Це людина праці, педагог і вчений, який усе своє життя присвятив українському мовознавству, особистість, яка досліджувала творчі лабораторії письменників, особливості художньо-зображальних засобів, які відбивають творчу індивідуальність художника слова.

У науковому доробку О.О.Чехівського численні праці з лінгвостилістики, а саме: дослідження інтимної лірики, сатирично-гумористичних жанрів тощо.

Зміни, що відбулися в 80-90-ті роки ХХ століття в усіх сферах нашого життя, вплинули на словниковий склад сучасної української літературної мови. З'ява нових слів і словосполучень, в яких знаходять відображення явища і події сучасної дійсності,

стимулювали професора О.О.Чехівського на дослідження внутрішньомовних процесів – в галузі слововикористання і навіть словозміни.

Питання соціального символізму цікавили зокрема таких видатних українських письменників, як І.Котляревського, Т.Шевченка, А.Свидницького, М.Старицького, С.Руданського, У.Самчука, В.Винниченка, Г.Косинки, О.Гаврилюка, І.Багряного та ін., саме таке потрактування – соціальне і психологічне розшарування суспільства – отримав цей феномен у творах українських класиків ще до того, як ним зацікавилися соціологи. Тому дослідження мовної особистості письменників І.Нечуя-Левицького, І.Багряного, М.Коцюбинського, І.Франка та інших стало метою монографії О.Чехівського. “Образ автора” (за твердженням Олексія Олександровича) – це не просто суб’єкт мовлення, це концентроване втілення суті твору, яке об’єднує всю систему мовних структур персонажів у їх співвідношенні з оповідачем або оповідачами і через них виступає ідейно-стилістичним зосередженням, фокусом цілого¹.

Мовними засобами соціального символізму виступають переважно лексико-фразеологічні одиниці. Тому на них акцентувалася увага в соціолінгвістичних дослідженнях. Зокрема, питання вербальної соціальної символіки висвітлювали І.О.Бодуен де Куртене, А.Мейє, А.Сеше, Ш.Баллі, Ж.Вандрієс, Є.Д.Поліванов, А.М.Селіщев, В.М.Жирмундський, а в українському мовознавстві – О.Горбач, Й.О.Дзензелівський та ін.

У монографії “Принципи аналізу мовної майстерності письменника” автор досліджує фразеологізми у мовленні подолян, волинян на матеріалі художніх творів, фразеологізми як засоби створення комічного в художньому тексті.

Запорука наукового успіху – щаслива родина. Дружина Клавдія Андріївна, щира людина, однодумець, порадник та перший критик поетичного доробку ювіляра. Краса почуттів, взаєморозуміння і підтримка сім’ї сприяли творчому злету науковця.

¹ Чехівський О.О. Принципи аналізу мовної майстерності письменника. – Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський державний педагогічний інститут, інформаційно-видавничий відділ, 1997. – С.5.

Поціновувач слова Олексій Олександрович намагався передати цю любов і своїм учням. Він помічає найтонші грані словесної гри в письменників. Це і “піанісимо” – “росп’янісимо” в Остапа Вишні, “Євграф” і “я граф” у О.Чорногуза та інші.

Лінгвістичне дослідження мови художньої літератури виступає однією з актуальних проблем як вітчизняної, так і зарубіжної науки початку ХХІ століття. І це закономірно, адже лінгвістика є ключем до з’ясування змістового наповнення висловлювань у тому чи іншому тексті та дослідження системної організації образних мовних засобів, їх місця й функціонального навантаження в його структурі. Мова прозових та поетичних творів надзвичайно “відкрита” для реалізації митцями свободи у виборі лексико-семантичної сполучуваності та виникнення ефекту поетичної несподіванки.

Отже, взаємодії різних значень одного слова та його зв’язки з іншими словами достатньо різноманітні. Загалом вони утворюють складну лексичну систему сучасної української мови. Суть її пізнається в процесі функціонування мови, яке, в свою чергу, впливає на характер загальномовних змін, що визначають шляхи розвитку, спричиняють інноваційні процеси в лексико-семантичній системі сучасної української літературної мови.

Спостерігаємо процес регулярного якісного переосмислення слів у сучасній мові. Особливо він активний в газетно-публіцистичному стилі. Саме у цьому стилі розвивається нове значення багатьох відносних прикметників типу: *прикметний* (“Модерна дискурсія *прикметна* тим, що між словом та іменем вклинюється сам носій мови, його бажання, його тіло, а також мова як така, історія, культура”, УМЛШ, №3, 2001, С. 45).

Переосмислюються форми слів. Так з’являється замість “*на пам’ять*” такий вислів: “*Випускникам на забудь*” (УМЛШ, №3, 2001, С. 212).

У публіцистичному стилі надається перевага так званим “книжним” словам або словам “високого стилю”. Наприклад: “Відкриваємо *тайну* краси імпресіонізму” (УМЛШ, №2, 2002, С. 64); “Школа – *інституція* суспільна, і виникає вона з потреби організованої передачі новим поколінням знань, навичок, інформації, які нагромаджені суспільством у своєму історичному поступові” (УМЛШ, №3, 2001, С. 75).

Постійно відбувається зразково-оцінне переосмислення професійно-термінологічних одиниць. Так, наприклад, в оцінному значенні вживаються: акція – *терористична акція*; атака – *мозкова атака*; стратегія – *стратегія екстремістів*.

Усі іноваційні процеси визначаються, насамперед, зовнішніми позалінгвістичними факторами: змінами в соціальному, суспільно-політичному, економічному, науково-технічному, культурному житті країни, взаємодією нових точок зору, виникненням та переосмисленням нових понять, предметів, явищ тощо. Все це призводить до того, що одні значення переходять до пасивного запасу лексики, а інші – навпаки, в активне вживання, треті – з пасивного в активне; значення одних слів звужується, інших – розширюється, тобто відбувається рух всередині слова. Це, в свою чергу, призводить до змін у зв'язках слова з іншими словами, а, отже, до перегрупування слів в лексико-семантичній системі.

Усі ці процеси помітив та досліджував О.О.Чехівський, особливу увагу приділяв мові сатиричних та гумористичних творів.

Засоби і форми комічного слова розглядаються і сьогодні, тому що теми і проблеми сатири і гумору часто змінюються, а засоби та форми творення комічного є довговічними, хоча теж зазнають новацій та вдосконалення, тому доробок Олексія Олександровича допомагає молодим дослідникам осягнути велич слова, красу почуттів та мислення українських поетів та прозаїків, а тим самим осягнути душу українського народу.

*Людмила Марчук,
кандидат філологічних наук, професор, завідувач
кафедри української мови Кам'янець-Подільського
національного університету*

* * *

Будь-кому життєву дорогу долати значно легше, якщо він має справжніх учителів. Саме до таких учителів і належить Олексій Олександрович, який допоміг багатьом стати, як кажуть, на крило фахового становлення. Він для нас, молодших, залишився авторитетним наставником, компетентним порадником, тактовним

критиком і щирим союзником. Гадаю, що всі, хто знає Олексія Олександровича особисто, передусім відзначають його суто людські чесноти: скромність, доброзичливість, інтелігентність, демократизм, безмежну закоханість у материнську мову, засобами якої вмів торкнутись найтонших реєстрів людської душі як поет, подивовуючи всіх у своїх співах-переспівах.

Мені, що пройшов з Учителем понад чверть віку життєвими гонами, надзвичайно імponує його вишукане почуття гумору, розважливність, мудрість, дивовижна пам'ять і неймовірна працьовитість. З ним, усі погодяться, цікаво працюється, весело в застіллі, надійно, захисно від його плеча в житейській веремії...

Олексій Олександрович, як і годиться, і дітей-онуків підняв, і не одне дерево виплекав, і цілий ужинок лінгвістичних праць підготував, – все як у людей. І найпосутніше – досі всім потрібний, всі, хоч подумки, а все-таки радяться з Учителем, Людиною, Любомудром.

З води і роси Вам, старший побратиме, дякую від себе і своєї родини за добро, підтримку і зустріч з Вами на життєвому гостинці.

*Ярослав Чопик,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української мови Кам'янець-Подільського
національного університету*

ДО ВІНКА ВДЯЧНОСТІ

Олексій Олександрович перш за все мій Учитель. Студенткою філологічного факультету я слухала його лекції з методики викладання української мови в школі. Читав захоплено і захопливо, натхненно. Пересипав лекційний матеріал цікавими прикладами – мав за плечима чималий досвід учителювання. Згодом з легкої руки Олексія Олександровича почала працювати на посаді асистента кафедри української мови, де він був завідувачем, його ж асистента, вела практичні заняття з курсу сучасної української мови (синтаксис) та з курсу стилістики. Він дуже толерантно шліфував мій фаховий

рівень і мовленнєву культуру. Стиліст Олексій Олександрович неперевершений, слово відчуває серцем, адже він поет. Лірика його світла, висока.

Колегою Олексія Олександровича обережно стала себе називати через років двадцять, маючи вже стаж доцента, бо так і залишилася його ученицею.

Дуже щиро вітаю Вас, Олексію Олександровичу, з ювілеєм. Щастя, здоров'я і наснаги Вам на многії літа.

Любов Яропуд,
учений секретар Кам'янець-Подільського
національного університету

МІЙ НАВЧИТЕЛЬ

*Навчителю! Це ти
Мене підтримав, юнака,
Коли схибнулась кладочка хитка,
Щоб я не впав із висоти
В бурхливу воду;
Ти показав стежки, якими йти
Служить народу.*

М.Годованець

Усе моє свідоме самостійне життя, яке пов'язане з навчанням у Кам'янець-Подільському педагогічному інституті ім. В.П.Затонського, учительською, викладацькою і науковою діяльністю, Олексій Олександрович Чехівський завжди був і є поруч зі мною.

Учитель

Уперше зустрілася з Олексієм Олександровичем під час вступу до вишу в 1986 році (він був екзаменатором на вступному іспиті з української мови і літератури). У студентські роки О.О.Чехівський – куратор нашої групи і викладач багатьох мовознавчих дисциплін. Перші свої практичні заняття я проводила

зі стилістики сучасної української мови за лектором Олексієм Олександровичем (саме він запропонував мені працювати у вищій школі на кафедрі української мови). До сьогодні зберігаю зошит із записами-настановами свого Вчителя щодо проведення занять зі стилістики. Він визначав теми практичних занять, ми детально обговорювали методи і прийоми вивчення теоретичних питань, аналізували вправи і творчі роботи, які я проводитиму зі студентами тощо.

Науковий керівник

Я вдячна професорові Олексію Олександровичу Чехівському за те, що він спрямував мене ще зі студентських років на проведення наукових досліджень у царині лінгвостилістики.

Дипломна робота “Фразеологізми в романі Олега Черногуза “Аристократ” із Вапнярки”, яку я виконувала під керівництвом Олексія Олександровича, була моєю першою сходиною у великому поступі до кандидатської дисертації. До цього моменту я взагалі не думала, що українська мова як сфера досліджень мені подобається більше, ніж українська література; що я зможу декодувати сатирично-гумористичні твори і т. ін. Пам’ятаю, як П.Є.Ткачук запропонував мені вступати до аспірантури і займатися дослідженням діалектної фразеології, але стилістичні функції фразеологізмів, трансформації цих сполук, аналіз сатирично-гумористичних творів уже захопили мене всю...

Згодом моя дипломна робота, тему якої визначив Олексій Олександрович (яка, зауважу, була схвалена в Інституті української мови НАН України), стала частиною кандидатського дисертаційного дослідження.

Цікавим є той факт, що два мої наукові керівники – Олексій Олександрович Чехівський і Надія Миколаївна Сологуб – святкують свої дні народження одного дня – 30 березня...

Мені надзвичайно легко працювалося під час навчання в аспірантурі у відділі стилістики і культури мови Інституту української мови НАН України, тому що велику підготовчу роботу здійснив саме Олексій Олександрович. Це він навчив мене аналізувати художні твори, декодувати їх, віднаходити необхідні

стилістично навантажені мовні одиниці, визначати їх естетичні функції та багато іншого. Пам'ятаю, як ми працювали над моїми першими науковими публікаціями...

Словолюб

Це ще одна іпостась таланту Олексія Олександровича. Впевнена, що він настільки відчуває українське слово і так володіє нормами української літературної мови (особливо стилістичними), що йому може позаздрити будь-який фахівець-філолог.

Захоплююся вмінням О.О.Чехівського миттєво реагувати на події в житті держави і кожної людини маленькими віршами переважно іронічно-гумористичного звучання.

Та найбільше виявляється творчий талант Олексія Олександровича в його поезіях. Коли їх слухаєш, то не відчуваєш часу, піднімається настрій, втрачається почуття песимізму, і хочеться жити, радіти, творити, кохати, отримувати задоволення від життя.

Людина

Уже багато років, якою б заклопотаною я не була, традиційними є наші зустрічі з Учителем двічі на рік – у день його народження і на День учителя. Розмови з Олексієм Олександровичем і його дружиною Клавдією Андріївною – то школа життя для мене. Розповідаю їм про всі свої життєві перемоги і негаразди, опубліковані праці, подальші наукові дослідження – і з'являється сила і бажання жити і працювати далі.

Вам, мій дорогий Олексію Олександровичу, хочу побажати міцного здоров'я, творчої наснаги, добробуту в родині. Хай Ваше слово і надалі буде “високим, як небесна височина, й глибоким, як морська глибина, і співочим, як соловейко”. Ніколи не забувайте, що “найдужчий у цьому світі – це сміх”.

Анжеліка Попович,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету

УЧИТЕЛЕВІ ВІД БОГА

Два по сорок за плечима!
В них надій широкий злет.
Душа з дитячими очима,
Бо Ви, учитель мій, – поет!
В ювілейне ваше свято
Вам вдячності слова несучу.
В житті зробили Ви багато.
В труді життя людського суть!
І шана вам моя безмежна.
Студентські роки не забути!
Ступає пам'ять обережно...
З минулого Ваш голос чути...
Мовознавець і стиліст.
Людина поетичної душі.
Ваш образ позитив лиш містить.
Немарно пишете вірші.
Вітаю Вас, мій педагоге,
Зі святом, що дарує доля.
Нехай минають Вас тривоги,
Щоб Ви не знали бід і горя.
Будьте здорові і щасливі,
Хай Бог завжди Вас береже!
Добра Вам на життєвій ниві,
Шановний педагог-поет!
Натхнення й оптимізму Вам у кожній днині,
Пишаюсь Вами я поправу.
Ви прикладом були завжди для нас.
Спасибі за відкрите серце.
Ви – викладач, поет від Бога!
Душа Ваша – добра озерце.
Були б такі всі педагоги!

*Галина Горох,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
мовознавчих дисциплін Кам'янець-Подільського
національного університету*

ЕНЕРГІЯ СЛОВА – З ЕНЕРГІЇ ДУШІ

Це насправді велике щастя, коли на твоєму тернистому шляху раз по раз зустрічаються люди, чий приклад слугує неоціненним дороговказом у нестримному вирії років, відчуттів і подій, чия присутність у твоєму житті скеровує тебе в надійне русло, дає поштовх до самовизначення та самоствердження. А йдеться про людину, в якій міцно сплелися, рідкісно поєдналися якості видатного вченого, високопрофесійного викладача, талановитого керівника, мудрого наставника, невтомного працелюба, обдарованого поета-лірика, надійного й сильного чоловіка, батька і дідуся, щедрої і доброї людини.

Я щаслива з того, що саме такою Людиною в моєму житті є професор Олексій Олександрович Чехівський, який великою мірою причетний до мого професійного становлення.

Перша наша, так би мовити, “офіційно-формальна” зустріч відбулася в читальному залі педінституту, де абітурієнтка Людмила Мужеловська складала вступний іспит з української мови і літератури – письмовий твір (пригадується навіть тема “Душевна краса Наталки Полтавки”), а “грізними” екзаменаторами були Олексій Олександрович Чехівський та Євгенія Іванівна Сохацька. Але вже тоді, хоч і була до нестями перелякана, підсвідомо захоплювалася цими мудрими, шляхетними людьми, бо ще змалечку була навчена поважати вчителів, відомих людей, митців слова, співу тощо.

А далі були щасливі студентські роки. Впродовж трьох років навчання ми, студенти філологічного факультету, слухали змістовні лекції Олексія Олександровича з сучасної української літературної мови, історії української мови, стилістики, основ культури мови, методики викладання української мови; ловили на практичних і лабораторних заняттях кожне його слово, яке завжди було влучним, точним, вираженим, чистим, як джерельна вода.

Якось так склалося, що й інші ланки навчального процесу були також пов’язані з Олексієм Олександровичем Чехівським, – це керівництво педагогічною практикою, написання курсової роботи, а згодом – і дипломної.

Та й подальше моє творче зростання і професійне становлення визначив тодішній завідувач кафедри української мови професор

О.О.Чехівський, запросивши працювати асистентом на свою кафедру.

Співпраця наша тривала пліч-о-пліч понад двадцять років... За весь цей період я постійно відчувала безмежну турботу свого Наставника, його вагому підтримку у всьому, адже треба було поглиблено вивчати програмовий матеріал з різних мовознавчих дисциплін й набувати навичок викладання окремих предметів уже не в школі, а у вищому навчальному закладі.

Повсякчас спілкуючись з Олексієм Олександровичем, захоплювалася його глибокими енциклопедичними знаннями, мудрими порадами, тактовними зауваженнями, аргументованою вимогливістю й принциповістю.

На кафедрі разом з Олексієм Олександровичем завжди гарно працювалося, думалося, творилося, мріялося, відпочивалося, бо його всюдисущий оптимізм, дотепний гумор, енергія душі передавалися нам через слово. А воно у нього майстерно відшліфоване, свіже, щоразу вжите з художнім тактом і так вдало, так влучно, що одразу виграє різнобарвними діамантами – навіть на довколишні слова від нього лягають відблиски.

Глибина думки, художнє чуття слова, гармонія художніх мовних засобів – це те, чим бездоганно володіє Олексій Олександрович, творячи свої поетичні шедеври. Про його золоті ліричні злитки можна говорити без упину. Його вірші – найліричніші; людські почуття й переживання в них – найінтимніші! В них світяться розум, ерудиція, інтелект. А передусім – душа!

Полотна його віршів – чарівна картина неповторного світу, в якому ліричному героєві випало жити, сподіватися, страждати...

Весно, весно, навіщо, красуне,

Розтривожила серце мое?

Бачиш: в ньому порвані струни

І лиш смуток на них виграє...

(“Весно, весно...”)

Прощай, моя любов, моя печаль і втіхо,

Життя розлучить нас, можливо, назавжди,

Ти хоч у сні прийди до мене тихо-тихо,

Частіше в сні мої тривожні приходи.

(“Прощай, моя любов...”)

Читаючи ці зворушливі поетичні рядки, ніби очищаєшся від намулу й вибираєшся з ден зла, черствості, байдужості до вершин добра, справедливості, краси людських почуттів.

І сьогодні, у світлий день Теплою Олексі, прийміть, дорогий Олексію Олександровичу, найсердечніше вітання з ювілеєм.

Доземний уклін Вам за добірні зерна науки, які ми, ваші студенти, а згодом й колеги, пожинали й пожинаємо нині, за те, що прищеплювали любов до рідного слова, за прекрасні ліричні поезії, за щедрість душі й щирість почуттів...

Віри, Надії, Любові, довгих років життя при доброму здоров'ї, подальшого творчого злету та розквіту!

*Людмила Мужеловська,
асистент кафедри української мови Кам'янець-
Подільського національного університету*

ПОДЯКА ВЧИТЕЛЕВІ

*О Господи! Я дякую Тобі,
За все що є, що я в цім світі,
За ті хвилини радісні мої,
Що Ти даєш у величі Своїй.*

Юрій Кузьо

Я дякую Тобі, мій Боже, за гарних учителів, обдарованих наставників, чудових викладачів, справжніх навчителів, мудрих порадників, які по-батьківськи, терпляче і з любов'ю вели мене дорогою життя день за днем, рік за роком...

Разом з ними, дорогими мені людьми, долала сходинку за сходинкою (школа, училище, інститут, аспірантура), пізнавала, осмислювала, узагальнювала, підсумовувала, зміцнювалася духовно.

Зустріч з Олексієм Олександровичем Чехівським – талановитим подільським викладачем – дарунок долі.

Сторінки свого життя він писав продумано, виражено, досконало й упевнено, з усім трепетом ліричної душі.

Його інтелігентність, порядність, скромність, цілковита відданість роботі, пунктуальність, надзвичайна акуратність, відповідальність і обов'язковість завжди зачаровували студентів. А лекції з сучасної української літературної мови, стилістики та історії української мови проходили на одному диханні – швидко й непомітно. Мабуть, тому, що Слово Олексій Олександрович відчував усім еством, леліяв його, шліфував, голубив, створюючи зразки яскравого, барвистого і водночас вишуканого, філігранного мовлення.

Дар слова – величний дар, настільки вагомий і важливий, що нам і збагнути цього вповні не під силу.

Дорогий Учителю! Нехай Ваше виточене й витончене Слово ще довго пестить ніжністю кожного, хто його слухає або читає, надиhaє на добрі справи, творить чудеса.

Здоров'я, наснаги, відчуття молодості. Низький уклін вам і щира подяка за все.

*Оксана Мозолюк,
старший викладач кафедри української мови
Кам'янець-Подільського національного університету*

УЧИТЕЛЬ, МЕТОДИСТ, ПОЕТ...

*В житті горю...,
Життя люблю –
І лоскіт сміху, й терпкі сльози,
І кожену радощинку п'ю,
Як сонце п'є ранкові роси...*

Саме ці слова В.Еллана-Блакитного влучно характеризують життєву, наукову і творчу позицію Олексія Олександровича Чехівського – талановитого педагога, методиста, науковця.

Пам'ятаю, як у далекі 70-і роки методик у викладання української мови прийшов до нас читати енергійний, усміхнений, доброзичливий Олексій Олександрович. Це від нього ми, які вже

бачили себе вчителями, але ще нічого не знали про методику, дізналися про типи і структуру уроків, навчилися добирати матеріали для уроків, працювати з методичною фаховою літературою. Саме Олексій Олександрович ввів нас у цікавий, великий світ методики. Своїми змістовними лекціями, професійним досвідом, оптимізмом О.О.Чехівський прагнув допомогти нам, майбутнім учителям–філологам, увійти в освітнє середовище впевненими у своїх силах, збагаченими знаннями. Недарма вважається, що педагогічний талант виявляється в тому, щоб передати свої знання, уміння, навички учням. Це вдавалося і вдається вже впродовж багатьох років Олексію Олександровичу. Хіба можна підрахувати, скільком талановитим учителям відкрив він дорогу в педагогіку...

А ще згадую, як були ми здивовані, коли дізналися, що наш Олексій Олександрович Чехівський – поет – цікавий, оригінальний. Його поезії – чуттєві, ліричні – не могли не зачарувати студенток. Ми були вражені й захоплені талантом Олексія Олександровича - учителя і науковця, людини творчої та цілеспрямованої, закоханої у свою працю, налаштованої на забезпечення у студентів високого рівня загальної культури, мовної і комунікативної компетенцій.

Ось таким – скромним, чемним, уважним, принциповим, толерантним, інтелігентним запам'ятався мені Олексій Олександрович. А через роки, вже будучи вчителем української мови та літератури, я відкрила для себе ще одну рису Чехівського і була приємно вражена його батьківською турботою про студентів-практикантів, бажанням допомогти, підтримати... Навіть не вірилося, що наш вимогливий, принциповий О.О.Чехівський може бути і лояльним.

Отож, у своїй багатогранній діяльності Олексій Олександрович унікальним чином поєднав мудрість і духовну висоту, душевну щедрість і надзвичайне людинолюбство, дав зразок взаємодії науки і школи. Так було і так є...

І вітаючи Олексія Олександровича зі світлим ювілеєм, хочу побажати йому зберегти своє молодецьке завзяття, любов до людей та праці, що стала творчістю.

Нехай доля обдарує Вас, Учителю, радістю, довголіттям,
здоров'ям...

*Алла Лупійчук (Безпалько),
вчитель української мови та літератури НВК №16
м. Кам'яця-Подільського, вчитель-методист вищої
категорії, Заслужений працівник освіти України*

З НАДІЄЮ НА НЕЗНИЩЕННІСТЬ ВІЧНОГО

Дивно, але чим зрілішою стає людина, то переконливішими стають для неї відомі істини, які вона вже давно сприйняла на віру як аксіоми. Так, з плином часу розумієш, що давні події, обставини, постаті раптом у якийсь момент стають зримішими, зрозумілішими, значнішими. А й справді, велике бачиться на відстані.

Це я до того, що працюючи сьогодні асистентом кафедри української мови, опинившись у колі таких високоповажних людей, мимоволі перебираю у пам'яті, наче стібочки на вишиванці власної долі, дні, місяці, роки свого студентського життя (1989-1994 рр.). І усвідомлюю, що вплив викладачів на нас, студентів, був наче непомітним, а все ж таки доволі істотним та сильним. Так, вони, звичайно, не вивідували наших юнацьких таємниць та мрій, не ходили назирці, щоб ми не нарobili якихось життєвих дурниць, не спонукали нас до навчання якимись особливими прийомами, але своїм прикладом, своєю власною позицією впливали на студентство, немов віртуозний диригент, що лише одним помахом палички здатен творити дива. Але такою “паличкою” в їхньому арсеналі ставало слово.

Пригадую Олексія Олександровича Чехівського, який викладав у моїй групі вступ до мовознавства та сучасну українську літературну мову і виконував обов'язки куратора, як завжди відповідальну і ретельну людину. Працюючи викладачем, у стосунках з усіма студентами був однаково вимогливим і тактовним.

Ніколи ми не бачили Олексія Олександровича роздратованим, чимось незадоволеним. Як справжній чоловік, ніколи не дозволяв емоціям

брати гору над розумом. А як справжній викладач, читав свою дисципліну, наче співав неквапливу пісню, яку приємно і слухати, і розуміти.

Спливає в пам'яті первинне враження від зустрічі з О.О.Чехівським. Коли я, вчорашня десятикласниця, вперше побачила цього викладача, то чомусь уявила, що саме такими є академіки, які працюють в Інституті мовознавства ім. Потебні та пишуть усі ті розумні книжки, які називаються (це я згодом дізналася) академічними посібниками.

А як я хвилювалася, коли під час педагогічної практики у школі №16 до мене на урок завітав куратор. “Та це ж сам Олексій Олександрович оцінюватиме мої несміливі педагогічні спроби!” – молоточками било у скроні.

Але урок, на щастя, вдався, і підбадьорливі слова викладача стали для мене справжнім щастям...

Сьогодні ж, оцінюючи пройдене і пережите, усвідомлюю, як багато праці, розуму і духовних сил було вкладено і Олексієм Олександровичем, і усім професорсько-викладацьким складом університету в формування молодих педагогів, як багато гарного і доброго щедро подаровано молоді без сподівання на нагороди та відплати, а лише з надією на незнищенність переданого духовного скарбу.

Тож нехай здоровиться Вам, Олексію Олександровичу, а подільські зозулі ще накують многії літа в щасті та заслуженій шані.

*Ірина Потапчук,
асистент кафедри української мови Кам'янець-
Подільського національного університету*

МІЙ СВІТ – ТО ЦВІТ, ЩО В КВІТІ ВІЧНО. Є В УЧНЯХ СЕНС НЕМАЄ ТІЛЬКИ ЗАБУТТЯ

*Цінність людини – марево, яке породжує думку
утопічного у призмі поштовхів крізь довір'я та добро.
В'ячеслав Шевчук*

На перший погляд при зустрічі можна сказати: “простий чоловік з сиво-білим волоссям, з глибокими як море очима, привітним

обличчям, яке дає зрозуміти, що життєвий шлях цього чоловіка ніяк не був підсолоджений долею-спокусницею”.

Стежинки людської долі неодноразово перетинаються і утворюють сітку життя, яке часом знайомить, розлучає, породжує бути в прихильності та повазі одне до одного. Так і мені, свого часу, в безкінечних проявах мого сподвижництва, випала честь познайомитися з учителем-наставником, людиною, яка підставила широкі плечі у важку хвилину мого життя і просто особистістю, яка допомогла мені реалізувати себе та прищепити любов до рідної мови. До того ж, Олексій Олександрович залишається моїм другом і наставником...

Глибокоповажного професора ВАКівського рівня Олексія Олександровича Чехівського знаю я зі своїх студентських років, як мудрого наставника, радника, висококваліфікованого фахівця своєї викладацької діяльності серед колег і вічно юного студентства.

Від невичерпної сили Олексія Олександровича як людини високої шани і честі, зумів збагатитися коректністю, пунктуальністю, ввічливістю, культурою мовлення, витривалістю, толерантністю. Олексій Олександрович своїм багатим досвідом викладацької справи так зумів внести свої пояснення, тлумачення до кожного студента, що все виглядало просто і довершено, зрозуміло кожному, часом аж самому хотілось побувати на його місці, за кафедрою перед студентами.

Неодноразово запитуючи у студентів, з якими проводив заняття Олексій Олександрович, про атмосферу на лекції чи практичному, у відповідь чув одноголосся: *“Заняття проходять в приємній дружній атмосфері”*. Всі лекції подавав просто і зрозуміло. Наводив багато прикладів із свого життєвого досвіду і завжди на лекціях мужньо і стійко вистоявав за кафедрою. Під час занять і на перервах Олексій Олександрович завжди був бадьорим, усміхненим, простим і справедливим.

Семінарські заняття проходили за новою, розробленою професором, методикою, суть якої полягала у прищепленні любові до рідної мови. Зокрема, відбувалось поєднання компонентів музики поряд із співзвуччям слів майстра, які давали поштовх кожному

студенту творити історію становлення своєї рідної неньки України вже сьогодні.

Усе життя, працюючи і самовдосконалюючись, Олексій Олександрович залишається людиною високої честі. Адже любов і шану від колег і студентів важко завоювати. І ось тепер, коли Олексій Олександрович на заслуженому відпочинку, після багаторічної педагогічної праці, він не перестає займатися самовдосконаленням, усім серцем вчитується у рядки українських поетів і письменників, фіксуючи свої спостереження. Доля дарувала йому талант не лише до мовознавства, а й глибокий внутрішній світ, який вимальовує пронизливість людської душі крізь віршовані рядки, в яких так вдало простежується вся філософія людських почуттів. Досконало йому вдаються вірші про кохання як незмінний рецепт вічної молодості та щастя.

З-під його пера виходять шедеври різнобічної тематики, в яких кожен може побачити себе і знайомих людей. Твори Олексія Олександровича часто можна бачити і на шпальтах газет та журналів. До речі, вимір його поезійності залишається надзвичайно ширим, зрозумілим і пронизливим до глибини душі і серця. Вчитуючись у рядки, дійсно відчуваєш, іскорку того вогню, яким горить творче серце поета.

Олексій Олександрович залишив у мені незгладимий слід, який сприятиме, гадаю, моїй майбутній учительській долі. Його настанови різко змінили мій погляд на життя. З його уст проїнялось у моєму серці чуття того, що вище надбаня людини не світ матерії, а вище духовне начало, яким на сьогодні послуговується мій життєвий стимул: “Творити – значить існувати вічно...”. Усе життя, як і найдешній день, намагається відобразити ту паралель, співзвуччя якої полягає у єдності слів – вчитель та учень. Вічна тема, завдання якої полягає у перевершенні сліду вчителя на знак глибокої поваги до Олексія Олександровича.

На жаль, таких фахівців і науковців у наш час трапляється дуже і дуже мало.

І хоч Олексій Олександрович на заслуженому відпочинку, але він продовжує писати, писати і ще раз писати, не покладаючи рук і пера.

Я, в свою чергу, намагатимусь робити все для того, щоб Людина з великої літери, мій вчитель-наставник та проводир пишався доробками його учня.

На завершення хочеться побажати йому міцного здоров'я на многії і благії літа, терпіння і усіх гараздів.

***В'ячеслав Шевчук,**
магістрант факультету української філології та
журналістики Кам'янець-Подільського національного
університету*

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК НАУКОВИХ І НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ ОЛЕКСІЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА ЧЕХІВСЬКОГО

1. Робота Я.Галана над мовою антиватіканських памфлетів // Питання мовної культури. – Випуск 3. – Збірник статей. – К.: Наукова думка, 1969. – С. 59-64.
2. Мовностилістичні особливості памфлету (на матеріалі української публіцистики 40-50 рр.): Автореф. дис.... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова / Інститут мовознавства імені О.О.Потебні АН УРСР. – К., 1970. – 20 с.
3. Майстерність використання фразеологізмів у повісті Г.Ф.Квітки-Основ'яненка “Конотопська відьма” // Збірник тез доп. і повідомлень Респ. наук. конф., присвяченої 200-річчю з дня народження класика української літератури Г.Ф.Квітки-Основ'яненка. – Харків, 1978.
4. В лабораторії слова // Культура слова. – К.: Наук. думка, 1978. – С. 46-49.
5. Народність мови байкаря з Поділля // Тези доп. V Подільської історико-краєзнавчої конф. – Кам'янець-Подільський, 1980.
6. М.Я.Брицин, М.А.Жовтобрюх, А.В.Майборода. Порівняльна граматики української і російської мов: Рецензія // Укр. мова і література в школі. – 1980. – №3. – С. 80-81.
7. С.І.Головащук. Словник-довідник з правопису: Рецензія // Укр. мова і література в школі. – 1980. – №11. – С. 78-79.
8. Чарівник слова (Мовностилістичні особливості гуморесок Остапа вишні “Ленінград і ленінградці” та “Мисливські усмішки”) // Укр. мова і література в школі. – 1982. – №8. – С. 47-50.
9. Семантические преобразования слова в художественном тексте // Тезисы научн. конф. – Кіровоград, 1984.
10. Мовностилістичні особливості повісті “Кармелюк” Марка Вовчка // Тези доповідей наук. конф. “Народний герой Устим Кармалюк (до 200-річчя від дня народження)”. – Кам'янець-Подільський, 1987. – С. 71-72.

11. Поетика інтимної лірики Валер'яна Поліщука // Тези доповідей і повідомлень республ. літ. читань "Літературний процес на Україні 20-30-х років і творчість В.Поліщука" (2 жовтня 1987 року). – Ровно, 1987. – С. 64-66.
12. І.Нечуй-Левицький – гуморист // Укр. мова і література в школі. – 1988. – №10. – С. 65-67.
13. Засоби гумору в повісті "Кайдашева сім'я" // Тези доп. респ. конф. – Черкаси, 1988.
14. Біля чистих джерел // Культура слова. – К., 1988. – Вип. 34.
15. Орагорське мистецтво В.П.Затонського // Тези доп. наук. конф. – Кам'янець-Подільський, 1988.
16. Поетика інтимної лірики П.А.Грабовського (До 125-річчя з дня народження поета) // Укр. мова і література в школі. – 1989. – №10. – С. 61-63.
17. Поетика інтимної лірики П.А.Грабовського // Тези доп. наук. конф. – Суми, 1989.
18. Мовностилістичні особливості поезій Я.Головацького // Тези доп. наук. конф. – Тернопіль, 1989.
19. Майстерність Я.Галана у використанні каламбурів // Тези доп. наук. конф. – Тернопіль, 1989.
20. Засоби сатири в поемі Т.Г.Шевченка "Сон" // Т.Г.Шевченко і Поділля: Тези доп. наук.-практ. конф., присвяченої 175-річчю від дня народження Т.Г.Шевченка. – Ч. II. – Кам'янець-Подільський, 1989. – С. 104-106.
21. Текст і стилі мовлення та їх вивчення в VI класі // Тези доповідей ХХХІІ звітної наук. конф. кафедр ін-ту за 1989-1990 рр. – Кам'янець-Подільський, 1991. – С. 116.
22. Проблемні ситуації на лекціях як засіб інтенсифікації навчально-виховного процесу // Тези доп. наук. конф. – Кам'янець-Подільський, 1991.
23. Пісня про кохання у фольклористичних студіях В.Гнатюка // Тези доп. наук. конф. – Тернопіль, 1991.
24. Мовностилістичні особливості новел Григорія Косинки // Тези доп. наук. конф. – Рівне, 1991.
25. Поетика "Сонячних кларнетів" Павла Тичини // Тези доп. наук. конф. – Умань-Черкаси, 1991.

26. Поетика інтимної лірики П.Г.Тичини // Тези ювілейних читань. – Ч. 2. – Чернігів, 1991.
27. Практичні заняття з стилістики в системі лінгвістичної підготовки вчителя-філолога // Тези доп. – Херсон, 1992.
28. Фольклорні джерела стилістичних фігур Івана Багряного // Тези доп. – К., 1992.
29. Проблема професіоналізму майбутнього вчителя // Тези доп. – Одеса, 1992.
30. Проблемні ситуації на лекціях як засіб інтенсифікації навчально-виховного процесу // Тези доп. – К., 1992.
31. Український фольклор як органічний компонент тексту роману Івана Багряного “Тигролови” // Тези доп. та повідомл. наук.-практ. конф. – Кам’янець-Подільський, 1992.
32. Побутове мовлення Поділля в “Співомовках” Степана Руданського // Проблеми етнографії, фольклору і соц. географії: Науковий збірник. – Кам’янець-Подільський, 1992.
33. Культура мовлення в інтерпретації професора І.Огієнка // Духовна і науково-педагогічна діяльність І.І.Огієнка в контексті українського національного відродження (До 110-річчя від дня народження): Тези доп. наук.-теорет. конф. – Кам’янець-Подільський, 1992. – С. 178-180.
34. Мовностилістичні особливості поем Т.Шевченка “Наймичка” і “Кавказ” (Порівняльна характеристика) // Укр. мова і література. – 1992. – №3-4. – С. 43-45.
35. Українська ментальність у народних піснях // Збірник наук. праць Кам’янець-Подільського пед. ін-ту: Серія філологічна. – Вип. I. – Кам’янець-Подільський, 1993. – 119-124.
36. Ментальність гуцулів (за повістю М.Коцюбинського “Тіні забутих предків”) // Збірник праць учасників I Світового конгресу гуцулів. – Івано-Франківськ, 1993.
37. Методика ознайомлення учнів з особливостями усної і писемної форм мовлення // XXXXIII звітна наукова конференція кафедр ін-ту за 1991-1992 рр. (секція філології): Тези доповідей. – Кам’янець-Подільський, 1993. – С. 125-127.
38. Діалектні особливості мовлення подолян (на матеріалі “Співомовок” Степана Руданського) // Тези доп. наук. конф. – Хмельницький, 1993.

39. Прийоми реалізації принципу усвідомлення вивченого лінгвістичного матеріалу // Тези доп. наук. конф. – Полтава, 1993.
40. Побутова лексика волинян // Велика Волинь: минуле й сучасне (Матеріали міжнародної наукової краєзнавчої конференції, жовтень 1994р.). – Хмельницький, Ізяслав, Шепетівка, 1994.
41. Байкарська творчість Л.Глібова і фольклор // Тези доп. наук. конф. – Хмельницький, 1994.
42. Поетика лірики Юрія Федьковича // Матеріали Всеукраїнської наук. конф., присвяченої 160-річчю від дня народження Юрія Федьковича, “Українська мова на Буковині”. – Чернівці: Рута, 1994.
43. Новий дидактичний матеріал на заняттях із стилістики у вузі // Тези доп. і повідомл. наук. конф. – Вінниця, 1994.
44. Фразеологізми у мовленні подолян // Матер. ІХ Подільської історико-краєзнавч. конф. – Кам’янець-Подільський, 1995.
45. Локальні компоненти усного мовлення подолян // Матер. ІХ Подільської історико-краєзнавч. конф. – Кам’янець-Подільський, 1995.
46. Національна мова і національна ментальність // Проблеми духовного і національного відродження на Поділлі: Наук. збірник. – Хмельницький-Київ, 1995.
47. Проблема культури мовлення у працях Івана Огієнка // Велетень науки: Матер. всеукр. конф. – К., 1996.
48. Ментальність українців і пісня // Дивослово. – 1996. – №12. – С. 20-22.
49. Принципи аналізу мовної майстерності письменника. – Кам’янець-Подільський, 1997. – 128 с.
50. Професор Огієнко – основоположник “основ культури мови” // Наук. доп. всеукр. наук. конф. – К., 1997.
51. Наукова концепція І.Огієнка мовної ситуації у Київській Русі // Духовна і наук.-пед. діяльність І.Огієнка (1882-1972) в контексті укр. національного відродження. – Кам’янець-Подільський-К., 1997. – С. 163-164.
52. Синтаксис ліричних трагедій Івана Франка // Матер. всеукр. наук. конф. – Чернівці: ЧДУ, 1997.
53. Фразеологізми як засіб комічного в художньому тексті // АCADEMIA на пошану проф. Л.А.Коваленка. – Ч.ІІ. – Гуман.-сусп. дослідж. – Кам’янець-Подільський, 1997.

54. Лінгвостилістичні особливості пісенних текстів хорових обробок М.Леонтовича // Муз.-пед. і творча діяльність М.Леонтовича... – Кам'янець-Подільський, 1997.
55. Стилiстично-лексична контамінація як засiб творення гумористичного тексту // Збiрник наук. праць Кам'янець-Подiльського держ. пед. ун-ту. Серiя фiлологiчна. – Вип. 2. – Кам'янець-Подiльський, 1998. – С. 103-106.
56. “Енеїда” Івана Котляревського і деякі теоретичні проблеми стилістики // Доп. і повідомл. наук. конф. – Чернівці, 1998.
57. Мовні особливості письменника і його твори // Доп. і повідомл. наук. конф. – Хмельницький, 1998.
58. Муза Тараса Шевченка і невільничя поезія 30-80 років // Доп. і повідомл. наук. конф. – Луганськ, 1998.
59. Порівняння як стилістична домінанта сатиричних поем Тараса Шевченка // Збiрник наук. праць Кам'янець-Подiльського держ. пед. ун-ту. Серiя фiлологiчна. – Кам'янець-Подiльський, 1999.
60. Поетика інтимної лірики Олександра Олесь // Олександр Олесь. Творча спадщина і сучасність. Збiрник наукових праць. – Суми: Видавництво “Козацький вал”, 1999. – С. 69-76.
61. Синекдоха як стилістична домінанта мовного образу України в невільничій поезії 30-80-х років // Українська філологія. – Львів, 1999. – Част. I. – С. 729-734.
62. Пророча Муза великого Кобзаря й інтерпретація Сергієм Єфремовим тоталітаризму в Україні // Тарас Шевченко і українська культура ХХІ століття: Збiрник наук. праць за матеріалами всеукраїнського симпозиуму (19-20 травня 2000 року). – Кам'янець-Подiльський, 2000. – С. 152-158.
63. Синекдоха як стилістична домінанта мовного образу України в невільничій поезії 30-80 років // Наукові праці Кам'янець-Подiльського держ. пед. ун-ту: Фiлологiчні науки. – Вип. 4. – Кам'янець-Подiльський, 2000. – С. 83-88.
64. Стилiстичні фiгури як засiб творення мовного образу України в невільничій поезії 30-80 років // Наукові праці Кам'янець-Подiльського держ. пед. ун-ту: Фiлологiчні науки. – Вип. 5. – Кам'янець-Подiльський, 2001. – С. 117-120.

65. Образ автора та індивідуально-авторський стиль // Науковий вісник Чернівецького ун-ту: Слов'янська філологія. – Чернівці, 2001. – Вип. 117-118. – С. 39-45.
66. Мовні щедоти “Щедрого вечора” Михайла Стельмаха // Наук. праці Кам'янець-Подільського держ. пед. ун-ту: Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський, 2002. – С. 128-134.
67. Порівняння як органічний компонент мовного образу України в невідьничій поезії 30-80-х років // Семантика мови і тексту. VIII Міжнародна конференція. Збірник статей VIII Міжнародної конференції. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 546-549.
68. Мовою пісні і музики (з досвіду виховної роботи на заняттях зі стилістики) // Збірник наук. праць. – Полтава, 2003.
69. Сильові особливості наукових праць Івана Огієнка // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: Науковий збірник: Серія історична та філологічна. – Вип. 1. – Кам'янець-Подільський, 2003. – С. 127-131.
70. Майстерність Г.Ф.Квітки-Основ'яненка-гумориста // Лінгвістичні дослідження. Збірник наукових праць. Вип. II. Частина I. – Харків, 2003. – С.40-45.
71. Метонімічність образу України в невідьничій поезії 30-80 років // Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. ун-ту: Філологічні науки. – Вип. 7. – Кам'янець-Подільський, 2003. – С. 209-216.
72. Шевченкова мудрість у “Щоденниках” Сергія Єфремова // Дивослово.– 2004. – №7. – С.12-15.
73. Поетика інтимної лірики Т.Шевченка // Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. ун-ту. Філологічні науки.– Вип. 9. За матеріалами міжнародної конф., присвяченої 190-й річниці з дня народження Т.Г.Шевченка (17-19 травня 2004 року). – Кам'янець-Подільський, 2005. – С. 313-317.
74. Майстерність Мелетія Смотрицького – полеміста // Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. ун-ту. Філологічні науки. – Вип. 11. – Т. 2. – Кам'янець-Подільський, 2005. – С. 331-336.
75. Поетика Івана Прокоф'єва // Наукові праці Кам'янець-Подільського держ. ун-ту. Філологічні науки.– Вип. 11. – Т. 2 – Кам'янець-Подільський, 2005. – С.139-143.

ЛІТЕРАТУРА ПРО О.О.ЧЕХІВСЬКОГО

1. Красуцький М.І. Залоблений у слово // Край Кам'янецький. – 2004. – 12 червня.
2. Ткачук П.Є. Коли твоєму колезі виповнюється кругла дата... // Подолянин. – 2004. – квітень.
3. Ганчук Денис. Півстоліття у вузі // Студентський меридіан. – 2004. – травень.
4. Сохацька Є.І. Чехівський Олексій Олександрович / Кам'янець-Подільський державний університет в особах. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2003. – Т. 1. – С. 532-541.

**ПОЕЗІЇ
ОЛЕКСІЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА
ЧЕХІВСЬКОГО**

ВІДКРИТТЯ

Я відкрив тебе, мою зорю,
Без радарів і без телескопів –
Серцем я відкрив тебе й згорю
В полум'ї твоїм на сивий попіл.

Я ішов до цього відкриття
Крізь невдачі, сумніви, вагання,
Я знайшов тебе в кінці життя
І назвав тебе Зоря кохання.

Не прошу свідоцтв на відкриття,
Ні патентів, ні винагороди --
Тільки б ти світила все життя
З глибини нічного небозводу!

ТОБІ

Ти полюбиш мене, ти полюбиш, повір,
Ти не зможеш мене не любити,
Я збагну таємниці закоханих зір,
Я візьму чистоти в первоцвіту.

Я навчуся у трав, у зелених гаїв
Чарів їх приворотної мови,
Вивчу звабні пісні чаклунів-солов'їв,
Щоб признатись тобі у любові.

Я спитаю морські голубі-голубі,
Тихі-тихі і лагідні хвилі,
Як цілують вони дивні коси тобі,
Ніжне личко і рученьки білі.

Я із вітром сумним у верхів'ях сосни
Під вікном твоїм буду тужити.
Тож чи зможеш спокійно дивитися сни?
Тож чи зможеш спокійно ти жити?

...Не полюбиш мене, не полюбиш, о ні,
Бо любити мене ти невільна,
Народилась, любове, на горе мені,
Не розділена і нероздільна.

МРІЯ

Я прийшов до тебе сонцем,
Чистим-чистим, в росах вмитим,
Ти спитала: “Хто це, хто це,
Хто посмів мене збудити?”

Місяцем зійшов я з неба
Тихо-тихо серед ночі,
Ти сказала: “Ні, не треба,
Світла місяця не хочу!”

Взимку прилетів весною,
Білим-білим вишні цвітом,
Ти ж сміялась наді мною,
Не хотіла й говорити.

Я прилинув синім морем,
Вабив далю голубою,
Слався степом неозорим,
Зачарований тобою...

Все зумів я уявити –
І співали серця струни,
Лиш не міг, не міг явитись
Я до тебе, юна, юним...

БІЛЬ РОЗЛУКИ

Моє серце – мов скошена нива:
Посмутніла, в колючій стерні...
Чи ти будеш із другим щаслива?
Чи забудеш мене, чи ні?

Не забудеш, хоч схочеш забути:
Я твоя нерозлучна тінь,
Твоє серце до мене прикуте
Ланцюгами любовних сплетінь.
Коли другий тебе, тонкостанну,
Пригортати до серця почне,
Я незримо між вами постану
І затьмарю кохання нічне.
Коли губи твої малинові
Обпече він цілунком своїм,
Інші губи, п'янки від любові,
Неминуче примаряться їм,
Коли груди твої дівочі
Буде пестити він в забутті,
Пригадаєш ти зоряні ночі
І заплачеш тоді в самоті.
Коли схочеш дитятко зачати,
Я (розлучнику злому на зло)
Невидимкою стану на чаги,
Щоб на мене похоже було!
... Ні, ніколи чинити не стану
Я тобі ані крихітки зла,
Я тому вже щасливий, кохана,
Що в житті ти моєму була...

ОСВІДЧЕННЯ

Моя любов – одна, як серце у людини,
Нестримно перейшла через кордони літ,
Хоч митники спиняли безупинно,
Рентгенами просвічували в млі.

Вона глибока, наче синє море,
І чиста, як студене джерело,
Вона – і радість, і невітшне горе,
Її нема – мене би не було!

Коли, бува, на іншу я погляну,
Щезає магнетизм чужої краси,
Як тільки бачу я тебе, мою кохану,
Як тільки в очі ніжно глянеш ти.

Ти не ревнуй, коли я задивлюся
На юну вроду писаних красунь,
В них пізнаю тебе, одній тобі клянуся
Любити, як тоді, в таку далеку юнь...

Моя любов – одна, як серце у людини,
Зоріє в серці стільки літ вона...
Не згасне, не зміліє, не загине,
Як буде в нім кровинка хоч одна!

ДЕ ТИ ХОДИШ, МОЯ ЛЮБОВЕ?

Де ти ходиш, моя любове,
Стільки літ, стільки літ?
Заблудилася, певно, знову
І пішла десь у білий світ.
В чистім полі чи в темнім лісі –
Де шукати, де знайти?
Озовися, хоч раз озовися
На волення душі-самоти.
Може, я вже тебе не стріну:
Мчать і мчать без упину літа ...
Я шукаю тебе, єдину,
Хоч завія сліди заміта.
Хоч сніги побілили скроні,
Розшукаю тебе, повір,
Всі світи обійду і схорони,
Відшукаю і в небі, між зір!

ОДВІЧНІ БАТАЛІЇ ЛЮБОВІ Й СМЕРТІ

Бачу тебе сумною,
В одязі чорнім від горя,
Чую, як тужиш за мною
Ти, непогасная зоря.

І я живу неминуче,
Як тебе можна лишити?
Інший /як тяжко це мучить!/
Зможе з тобою жити...

Досить ридань край могили!
Змовкніть, оркестрів стенання!
Смерть не здолає всесильне,
Ніжне і вірне кохання!

Так було, є і буде,
Що у мирській круговерті
Вічно страждають люди
В битвах любові і смерті.

Хто із них двох переможе? –
Вічне для людства питаңня,
Смерть все ж ніколи не зможе
Вбити людського кохання!

ОСВІДЧЕННЯ

Ледь-ледь помітну павутину
Біля очей твоїх спліта
Жіноча осінь безупинна,
Жіноча осінь золота.

І я люблю тебе, як осінь,
Як щедрю осінь золоту,
А я люблю тебе і досі,
Як в ту весну, далеку ту...

НІХТО, КРІМ ТЕБЕ...

Моя любов одна, як серце у людини,
Нестримно перейшла через кордони літ,
Хоч митники спиняли безупинно,
Рентгенами просвічували в млі.
Вона глибока, наче синє море,
І чиста, як студене джерело,
Вона – і радість, і невтішне горе,
Її нема – мене би не було.
Моя любов – одна, як серце у людини,
Квітує в серці стільки літ вона!
Не згасне, не зміліє, не загине,
Як буде в нім кровинка хоч одна!

МОЛОДІСТЬ

Коли б вернулась молодість моя,
Далека, мов зоря в нічному небі,
Я б знов тебе шукав у цих краях,
Я б знов прийшов до тебе!
Коли б тепер не захотіла йти
Зі мною в нележку дорогу,
Я добре знаю: як не ти,
То вже ніхто, то вже нікого...
Ти не шукай даремно барвників,
Щоб колір кіс своїх змінити,
Бо в них уплівся цвіт садків,
Лункими грозами омитий.
Коли б вернулась молодість до нас!
Не муч мене, мій світлий смутку – мріє,
Ні! Молодість – у тім, коли не згас
Вогонь очей і серце не старіє...

ВЕСНО, ВЕСНО...

Весно, весно, навіщо ти знову
Розтривожила душу мою?
Певно, я вже своєї любові
Ні від кого тепер не втаю.

Он пробилася проліском білим
Із-під снігу до сонця вона
І стоїть молода і несміла,
Незахищена, ніжна, сумна.

Теплим леготом вранці легенько
Улетіла до мене в вікно,
Не в вікно, не в вікно – у серденько,
І забилося, мов пташка, воно.

Чародійним пташок щебетанням
Обізвалось до мене здаля
Запізніле, тривожне кохання,
“Не забудь, не забудь”, – умовля.

Весно, весно, навіщо, красуне,
Розтривожила серце моє?
Бачиш в ньому всі порвані струни,
Чуєш: сум лиш на них виграє...

ФІЛОСОФІЯ КОХАННЯ

Вісімдесят і вісімнадцять –
То не роки буття, а мить,
Кому довідатись удасться,
Чому так швидко час біжить?

У вісімнадцять незрівнянні,
Коли кругом цвіли сади,
Ми присяглися у коханні
На довгі роки, назавжди!

Вісімдесят прийшли неждані,
І серце вже на сполох б'є:
Чи є продовження в коханні?
Кінця воно не визнає!

НАВЧИ МЕНЕ ЖИТИ БЕЗ ТЕБЕ

Навчи мене жити без тебе,
Коли все на світі немиле,
Коли барвінковеє небо
Мов чорнії хмари затьмили,
Коли ніби серп застарілий,
Повис в небі місяць безсилий,
Блідий, самотній, змарнілий
Від туги по зіроньках милих,
Коли ясне сонце, гаряче –
Мов айсберг холодний, здається,
Коли тихі зорі неначе
Втопились в глибоких криницях.
Навчи мене жити без тебе,
Навчи, де подітись від муки,
Не вчи мене, люба, не треба,
Немає такої науки!

CONTRA SPERM SPERO

Ти полюбиш мене, ти полюбиш, повір,
Ти не зможеш мене не любити,
Я збагну таємниці закоханих зір,
Я візьму чистоти в первоцвіту,
Я навчуся у трав, у зелених гаїв
Чарів їх приворотної мови,
Вивчу звабні пісні чаклунів – солов'їв,
Щоб признатись тобі у любові.

Я спитаю морські голубі-голубі,
Чисті-чисті і лагідні хвилі,
Як милують вони пишні коси тобі,
Ніжне личко і рученьки білі,
Я із вітром сумним у верхів'ях сосни
Під вікном твоїм буду тужити,
Тож чи зможеш спокійно дивитися сні,
Тож чи зможеш спокійно ти жити!?
Не полюбиш мене, не полюбиш, о ні,
Бо любити мене ти не вільна,
Народилась, любове, на горе мені,
Не розділена і нероздільна!

МАРЕВО

Я прийшов до тебе сонцем,
Ясним, чистим, в росах вмитим,
Ти спитала: “Хто це, хто це,
Хто посмів мене збудити?”
Місяцем зійшов я з неба
Тихо-тихо серед ночі,
Ти сказала: “Ой, не треба,
Світла місяця не хочу!”
Взимку прилетів весною,
Білим-білим вишні цвітом,
Ти сміялась наді мною,
Не хотіла й говорити,
Я прилинув синім морем,
Вабив даллю голубою,
Слався степом неозорим
Зачарований тобою.
Все зумів я уявити,
І співали серця струни –
Лиш не міг, не міг явитись
Я до тебе, юна, юним...

29.02.2008 р.

ЕКСКЛЮЗИВНЕ ІНТЕРВ'Ю З 80-ЛІТТЯМ

Літа мої, ви йшли здаля до мене,
Велике щастя – зустріч ця сьогодні,
Вас просвітили імпортні рентгени,
Хоч вкрай стомилися, на інтерв'ю все ж згодні.

Були між вами радісні, щасливі,
Але траплялись часто і сумні, нещасні, бідні,
На довгій і складній моїй життєвій ниві
Ви всі для мене дорогі і рідні.

Я завжди вами вельми дорожив,
Чи зубожіли ви були, чи в повному достатку,
Я б знову так само вдруге ще б прожив
Аж до сьогодні з самого початку!

3.03.2008 р.

Юнацькі роки

*Молоді роки
О.О.Чехівського*

*У рідному
селі*

70-і роки. Біля університету з Г.Лебедик, М.Скорським,
І.Расщупкіною, Ю.Ульяновим (зліва направо)

У колі викладачів педагогічного інституту
(9 травня 1977 року)

80-ті роки. Біля університету
із М.А.Скорським

У Москві з дружиною

Під час проведення
студентської наукової
конференції

На засіданні секції "Семантика тексту".
Івано-Франківський педінститут (23.10.1990 р.)

Грудень 2002 року. Конференція, присвячена
Мелетію Смотрицькому

*На святковому засіданні вченої ради з ректором
О.О.Завальнюком*

З дружиною і правнуком

З М І С Т

Віхи життя та науково-педагогічної діяльності Олексія Олександровича Чехівського.....	3
Про Нього писали	11
Інтерв'ю з професором Олексієм Олександровичем Чехівським (березень 2008 року)	17
Про Нього пишуть	23
Бібліографічний покажчик наукових і навчально-методичних праць Олексія Олександровича Чехівського	44
Література про О.О.Чехівського	50
Поезії Олексія Олександровича Чехівського	51

**ОЛЕКСІЙ
ОЛЕКСАНДРОВИЧ
ЧЕХІВСЬКИЙ**

Біобібліографічний нарис
(до 80-річчя від дня народження)

Здано в набір 19.03.2008. Підписано до друку 27.03.2008 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 3,95.
Друк офсетний. Папір офсетний.
Зам. № 179. Наклад 100.

ПП Буйницький О.А.
32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський,
вул. Маршала Харченка, 24. Тел. (03849) 3-62-30
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
від 28.04.2006 р. серія ДК № 2477